

Meral Kureyshi

U moru
nikad
nismo bili

roman

LEYKAM
international

MERAL KUREYSHI
U MORU NIKAD NISMO BILI

LEYKAM international

NAKLADNIK
Leykam international d.o.o., Ilica 42, HR-10000 Zagreb
www.leykam-international.hr

ZA NAKLADNIKA
Jürgen Ehgartner

UREDNIKA
Eugenia Ehgartner

PRIJEVOD S NJEMAČKOGA
Darko Crnolatac

LEKTURA I KOREKTURA
Neli Mindoljević

© 2025 Leykam international d.o.o., Zagreb
Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati,
fotokopirati ni na bilo koji drugi način reproducirati
bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

© of the translation:
S. Fischer Foundation by order of TRADUKI.

Naslov originala: „Im Meer waren wir nie“
© 2025 Meral Kureyshi, Bern & Limmat Verlag, Zürich

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu Ministarstva
kulture i medija Republike Hrvatske.

ISBN 978-953-340-219-2

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001279069.

MERAL KUREYSHI
U MORU NIKAD NISMO BILI

roman

Preveo s njemačkoga
Darko Crnolatac

Zagreb, 2025.

Stavili ste prst na naša usta kako biste nas prisilili na šutnju, vaš je otisak dobro vidljiv između usta i nosa. Filtrum je izražen tek kod onih koji nisu znali pošteno šutjeti, tamo ste pritisnuli nešto snažnije. Kao kod mene. Kako bismo smjeli naučiti govoriti, prvo moramo zaboraviti. Ono što je bilo, ono što dolazi. Tako je govorila moja baka, a ja sam joj vjerovala.

*

Lili će na svoj devedeset i peti rođendan u haljini s plavim cvjetovima ležati u lijesu od blijeda drva.

Dok osoblje pogrebnog poduzeća bude iznosilo Lili iz staračkog doma, ja ću iza lijesa hodati s kutijom za cipele punom pisama i sitnica, kad automobil krene, mahat ću joj. Iza prozorskog stakla mahat će joj i Erna iz doma.

U stubištu ću se moliti za Lili, dlanovima prema gore, jezikom moje bake. Relikt, inače mi ništa drugo nije ostavila, osim svoje tvrdoglavosti.

Njegovateljica će me usred molitve prekinuti, pitat će me može li mi pomoći. Plakat ću u zahodu.

Sunce će sijati, komarci će obasjati nebo. Džoger će protrčati. Nebo će biti onako dosadno plavo kakvo je Lili bilo najdraže.

Vlažni zrak uvući će se u odjeću, leći će na kosu i kožu, spavat će na jeziku.

Od Lili će toliko malo toga preostati. Mješavina kostiju, lijesa, odjeće, perike i nekoliko ostataka ranije preminulih ljudi koji su spaljeni prije Lili.

Neće doći mnogo ljudi, nekoliko iz staračkog doma koje gotovo neću ni prepoznati, baš kao što na bazenu ne prepoznajem ni svoju stomatologinju.

Svi će nositi crno, a ja plavo, Lilinu omiljenu boju.

Crvenjet ću se, oči će mi gorjeti, a nos procuriti, rukama ću brisati obraze i trljati dlanove dok se ne osuše.

Zatim ću čekati. Riječi pastorice i još nekoliko ljudi u crnome koji je zapravo nisu poznavali, sudeći po njezinim riječima, koji Lili ne odgovaraju. Zvat će je Elisabeth, to

ime nije voljela ni kao dijete. Tako bi je zvala njezina majka kad bi bila nestašna. Morala je trpjeti udarce i truditi se ne ispustiti ni glasa.

Između svojih najboljih prijatelja, Liline unuke Sophie i praunuka Erica, neću ništa reći. Čekat ću Klarine riječi, Liline kćeri, koja neće plakati. Čekat ću dok svi ne odu, s vrećicom šećera u džepu. Dok ne uleti druga grupa ožalošćenih. Na kamenu će ostati još ponešto Lilina pepela i pomiješat će se s ostacima ostalih.

Zatim ću uzeti šećer i čekati dok se ne rastopi na jeziku kako bi me utješio.

U staračkom domu na recepciji preuzet ću kutiju s nekoliko Lilinih stvari. Na jednoj će omotnici stajati moje ime, ispisano Lilinim drhtavim rukopisom.

Nakon što urna nestane iza kamena s njezinim imenom, idućeg ću je dana preuzeti, baš kao što sam joj i obećala.

*

Dok mislim da padam s velike visine i držim se za pokrivač, pored mene na krevetu upaljen je laptop. U krevetu se iz sna budim u suzama, nije pravi plač, poput odglumljena plača, oponašam zvukove, bez suza. Lice mi se neobično iskrivljuje.

Ako pokušam razgovarati o snu, samoj ga sebi prepričati, nestat će riječ po riječ.

Znam samo da su se ljudima izmjenjivala lica, jezici, ruke su im ostale iste.

Ne mogu se sjetiti je li bilo boja ili mirisa. Ponekad mogu letjeti.

I često umiru oni koji su mi najbliži.

Lišće bukve u unutarnjem dvorištu okreće se u smjeru glazbe iz prošlosti. Vjetar ga sklanja kako bih vidjela susjednu kuću. Ponekad vidim u unutrašnjost stanova.

Vraćam film i nastavljam na mjestu kojeg se još mogu prisjetiti. Dok zatvorim oči na tek nešto duže od jednog treptaja, dogodi se razgovor između Jesse i Céline koje se upoznaju u vlaku iz Budimpešte do Pariza.

Duboko udahnem, ponovno otvorim oči. Nastavljam na mjestu gdje sam prestala slušati razgovor između Jesse i Céline koje jedne noći hodaju gradom. Pored mene je razglednica, između mojih nogu tuđa noga, inače ništa drugo, a onda?

Kao mala uvijek sam zamišljala kako je to biti velika, odrasla, stara.

Mislila sam da će se više toga promijeniti. A pritom postanemo tek nešto viši i više nismo toliko glasni, usamljeniji smo jer nema majke koja će nas zagrliti kad se nešto dogodi, a i onda kad se ne dogodi ništa.

I dalje me strah mraka, ne volim spavati sama, ne mogu donositi odluke, učim pjesme napamet, fotografiram mrtve životinje i jezikom brojim zube u zatvorenim ustima, u strahu da mi pokoji ne ispadne.

Film je završio, premotavam ga petnaest minuta unatrag.

Jesse i Céline rastaju se izlaskom sunca.

Prošla su tri sata, film je trajao polovicu.

Rublje se suši u sobi kako zrak ne bi bio suh. Parket prilikom svakog koraka proizvodi zvukove. Čarapa mi zapne za čavao i podere se. Sačuvala sam toliko čarapa bez para u nadi da ću još pronaći onu koja nedostaje.

U krevetu ne trebam čarape, ne nosim majicu koja se prilikom svakog pokreta izokrene. Sophie, moja najbolja prijateljica iz školskih dana već mi je darovala mnogo pidžama. Gadi joj se pomisao da ne posjedujem nijednu pidžamu.

Vrata se otvaraju kao da sam samo čekala da se nešto pomakne. Jezik mi je natekao u krutoj sobi sve dok više nema mjesta u ustima.

Sophie govori nešto o Ericu koji će za nekoliko mjeseci zbilja napuniti devet godina. Konačno je zaspao, promrmlja Sophie, je li mi rekao da je zaljubljen? To već dugo znam, Eric mi sve ispriča još prije nego što ispriča majci. Ona to ne zna, sazna tek ponekad. Onda se uvrijedi. Nekad joj jednostavno kažem samo da je povrijedim. Zatim se posramim

zbog svojeg ponašanja i odlučim da to više nikad neću učiniti.
Do idućeg puta.

Nikad ne zaključavam ulazna vrata: Sophie i Eric žive iznad mene i imaju ključ od mog stana. U slučaju da se nešto dogodi, što nikad nije slučaj.

Eric i ja zbog toga je ponekad zafrkavamo, to joj je smiješno, iako se nikad ne šali na svoj račun.

Iz kreveta čujem kako si Sophie u kuhinji uzima čašu vode. Nastavlja pričati, iako joj ne odgovaram. Susjeda s prvoga kata dere se na nju da mora biti tiša, pokušava spavati. Sophie se nekoliko puta ispriča.

Jezik mi se pomalo smanjuje, ponovno ga mogu pomicati i iznova prebrojim zube u zatvorenim ustima. Svi su na broju.

Imam novi madež na licu. Ispod oka, vrlo malen. Možda ga prije nisam primijetila, ili ne pripada meni, zagubio se, prilikom poljupca s tuđeg je lica skočio na moje.

Kad je Sophie ponovno uđe u sobu, pravim se da spavam. Prišulja se do mene, namjesti pokrivač, stavi laptop na pod i ugasi svjetiljku pored uokvirenog Dürerova *Zeca*. Zatim me poljubi u čelo.

Lijepo spavaj, slatkice, tiho kaže.

Osmijeh joj vidim i zatvorenih očiju.

Tiho napusti sobu, iziđe iz stana i zaključa. Ključ uvijek okrene dvaput. Pa koji bi provalnik htio ući u moj stan? Knjige valjda ne bi uzeo, laptop je prestar, mobitel također.

Od Sophienih se koraka trese strop iznad mene, više ne mogu zaspati.

Nitko ne želi biti sam, kaže Sophie.

Nije sama, zatim odgovori Eric, prije svega ima mene, a ponekad i tebe, mama.

Eric je humor definitivno naslijedio od mene.

*

Sophie i ja zajedno smo išle u školu. Bila je više moja sestra nego što bi moja sestra to ikad mogla biti, Nuri, moja sestra koja je deset godina mlađa od mene, koju smo Sophie i ja zajedno odgojile. Moji su roditelji morali raditi. Cipele i haljine brzo su postale premalene, baš poput našeg stana. Moja je majka prijedodne čistila tuđe stanove, oko podne bi nam kuhala ručak, a zatim bi poslijepodne čistila druge stanove. Kuhala bi večeru i prije nego što bi sama sjela za stol, starijoj bi gospođi koja je živjela ispod nas odnijela pun tanjur. Moj je otac po cijele dane radio u tvrtki za selidbe, a nakon večere, kad bismo mi otišle spavati, čistio je zrakoplove.

Vrijeme koje smo imali zajedno, zajedno smo i provodili.

Glumili smo da idemo na putovanja, nakon pauze bismo se s vlastitim kokicama u aluminijskoj foliji ušuljali u kino. Pjevali smo stare pjesme. Mnogo smo se smijali, uvijek smo se smijali, ali i plakali.

Sophie i ja toliko smo vremena provodili s Nuri, našom sestrom, posvuda smo je vodili, pokazale smo joj sve što smo znale, ispričale sve što smo znale. Sve dok to više nije htjela, moja mala sestra, stekla je vlastite prijatelje s kojima Sophie i ja nismo željele provoditi vrijeme.

Sad je tu Eric kojem pokazujemo sve što znamo i pričamo sve što znamo, on uvijek sve zna bolje.

Eric mi je najdraža osoba, bila sam prisutna kad se rodio. Odluku o imenu donijele smo Sophie i ja.

*

U stubištu odzvanjaju Sophieni koraci, valjda je zaboravila provjeriti poštu. Koraci su sve tiši sve dok se naposljetku ulazna vrata ne zalupe. Poštu mi svakog dana ostavi ispred vrata. Ondje stoji dok je Sophie ne stavi na kuhinjski stol. I dalje stoji dok je Eric ne otvori. Erica brine da ne završim u zatvoru jer račune ne plaćam pravovremeno, to mu je Sophie jednom rekla.

Još se ne mičem u krevetu. Ležim zatvorenih očiju, čekam da me opet sustigne san i ne zaspim. Danas ne želim ustati.

*

Bude me crkvena zvona, a sunce mi grije lice, zaboravila sam pritivriti zastore. Kad sam se uselila, htjela sam ih skratiti, malo prije nego što se i Eric uselio.

Imam osjećaj kao da nisam spavala.

Sophieina glazba odzvanja unutarnjim dvorištem, uvijek isti popis pjesama, svaku pjesmu znam napamet. Ponekad tiho pjevam, ponekad vičem kroz otvoren prozor. Vičem tek kad više ne mogu izdržati, tad više nema vremena za pristojnu zamolbu. Sophie nikad ne viče, čak ni zbog Erica.

Nedjelja je, Sophie nedjeljom uvijek ima planove. Nedjeljom pokušavam što duže ostati u krevetu, što kasnije jesti, protračiti što više vremena. Nedjeljna me atmosfera u gradu plaši. Ležim sve dok ne zazvoni telefon. Lili zove.

*

Kad su se automatska staklena vrata otvorila, zapuhne me miris sredstava za čišćenje i mokrog psa, ulazim i odmah otvorim vrata. Ulaz je desno, kantina lijevo, bijele stolice, stolovi. Jedna žena nepomično stoji na stolici uz dizalo. Kad stanem pored nje, prepadne se, nasmije i stane govoriti o ručku.

Mi, stari ljudi, nismo izgubili osjet njuha kao što smo izgubili zube, kaže. Ja sam Erna, a tko si ti?

Mješavina dva kilograma bakterija i virusa, kože i dlaka. Nekoliko misli koje teku i srce koje neprekidno kuca. Rođena sam, i odonda čekam smrt. To je moje putovanje kroz vrijeme. Između tog prolazi vrijeme, ponekad brzo, a ponekad polagano. Na ovom svijetu za sobom pokušavam ostaviti nešto što neće pasti u zaborav. Samo ne znam što će to biti. Stoga pišem nevidljive filmove, kako ih Eric naziva.

Vrata velikog dizala ponovno se zatvaraju, kričavo me svjetlo oslijepi, sjene pod mojim očima postaju duže. Uzalud ih pokušavam istrljati. Prikazuje se broj četiri i urezuje mi se u mrežnicu. Smrzavam se u produljenom proljeću koje nikad neće postati ljeto. Dok se ne pomiješa s vrućinom tako da ću se oduševiti, svaki put iznova, godišnjim dobima. Odjednom se pojave, i iako to znam, nikad ne povjerujem i svaki put iznova zaboravim preobražaj.

*

U odrazu prozora dobro vidim osobu koja bih rado bila, ali kakva rijetko i jesam.

Lili mi pokazuje jednu verziju sebe, već je dugo uči i prisvojila si ju je. Tek ponekad, gotovo nikad, iz nje iscuri nešto iskreno, kao što je to slučaj danas. Lili je oduvijek onakva kakva treba biti, ne onakva kakva je željela biti.

Nikad nisam željela biti poput svoje majke, u odrazu svojeg lica vidim je pred sobom. Njezine su oči moje, njezina koža, njezina kosa kovrčava je poput moje, njezina su usta drukčijeg oblika, njezin je nos sitniji, naše su ruke iste, naša stopala.

Lice u zrcalu djeluje mi strano.

*

Renovirali su knjižnicu iz 18. stoljeća. Više ništa nije isto, ništa nema isti osjećaj i više ne miriše po prašini. Sivi plastični stolovi, hladno svjetlo koje osljepljuje na bjelini papira. Djevojka koja sjedi ispred mene ima slušalice. Zatvarači na odjeći otvaraju se i zatvaraju, olovke škripe, nogavice tra-perica trljaju se jedna o drugu, puloveri o stol. Netko kiše, netko kašlje.

Lustera više nema, ni drvenih stolova sa zelenim svjetiljkama. Toplo je svjetlo nestalo. Električni uređaji nisu bili dopušteni. Ovdje sam napisala priče od kojih sam htjela snimiti filmove.

Parket je sakriven ispod tepiha od jednog zida do drugog i više ne proizvodi zvukove.

Kad moj debeli pulover dotakne stol, cijelo mi se tijelo naježi, tipkam po laptopu, cijeli dan pokušavam odgovoriti na taj mejl. Mislila sam da ću ovdje uspjeti. Moram potvrditi mjesto asistentice u dramaturškom odjelu jednog renomiranog kazališta s mogućnosti produljenja ugovora. Moram još predati dokumente koji nedostaju i pronaći stan, što dalje odavde. Nitko ne zna za to.

*

Lili je htjela nekoliko knjiga, posudila sam ih u knjižnici prije nego što sam došla. Čitat ću joj ih. Nalaze se u mojoj torbi, nije teška, nakon nekog vremena počne me boljeti rame.

Otvaraju se vrata dizala u staračkom domu. Ovo je moj novi posao. Nakon što sam dala otkaz u kafiću gdje i danas još tu i tamo odem na piće.

Lili je teško palo otići iz kuće u kojoj je živjela više od šezdeset godina.

Vrata su otvorena, ulazim i pritom zovem Lili. Na podu se nalazi još nekoliko otvorenih kartonskih kutija. Ne ponašaj se poput djeteta, rekla je Klara svojoj majci dok se selila u starački dom.

Još jednom pokucam. Pričekaj, drhtavo kaže tihi glas, pričekaj još malo.

Nešto traži. Uvijek nosi isti nakit. Oko vrata brončano srce na crnoj vrpici. Na ruci prsten, dvije zlatne niti koje se isprepliću. I narukvicu, postaje sve veća.

Pomažem Lili pronaći periku, skliznula je u otvor između kreveta i zida. Ušuljala se poput male blijede životinje. Isprva se ne usudim dotaknuti je, iz straha da me ne zgrabi za ruku.

Pitam Lili kako je, onako, kaže, nije loše. Ona nikad ne kaže da je dobro.

Izgledaš blijedo. I što si učinila s kosom?

Lili ne želi odgovor.

Kad smo se posljednji put vidjele?

Kao da bih na oba pitanja mogla odgovoriti odjednom.

Sasvim sam dobro, čak sam dobro spavala, a vani kiši. Nekoliko puta rukom prijedem preko lica i kose, zatim sjednem. Lili me ne sluša.

Voliš li nedjelje? upitam.

Prije jesam, tad smo se lijepo odijevali. Bilo je kolača i gostiju kojima sam se veselila.

Lili najradije govori o prijašnjim vremenima. Kad je sve bilo bolje.

Danas više i ne znam koji je dan, sve pomalo zaboravljam.

Stavim Lili kolač na stolac i sjednem pored nje na krevet.

Kao nekoć, kaže, nasmiješi se i položi svoju ruku na moju. Lijepo da si ovdje.

Kosa je Lili počela ispadati kad je imala trideset i sedam godina. Čelavo joj stoji, ali ona je tašta. Lili je lavica, rođena je u kolovozu, unatoč tome ne voli vrućinu, još manje otkad više ne ide na plivanje jer joj je mokraćni mjehur oslabio.

U staračkome domu na raspolaganju joj stoji krevet, ima stol, stolicu, sofu, obiteljske fotografije, ogledalo i na podu crveni tepih. Knjige od Emilea, njezina supruga, koji bolestan leži u susjednoj sobi. Zbog njega se Lili naposljetku i uselila ovamo. Knjige su uredno poredane abecednim redoslijedom – do trećeg slova.

Ondje je komoda sa starim fotografskim albumima i vazama s cvijećem. Nije mogla odlučiti koju će ponijeti. Stavim žute tulipane, Lili mi zahvali.

Tulipani dolaze izdaleka, u blizini ih nije bilo. Ne vidi se na njima, dug put, izgledaju poput cvijeća, ali mirišu na zrak.

Voda treba biti mlaka, tako će duže preživjeti.

Klara joj je uredila sobu, s najpotrebnijim stvarima, kako je opisala, Klarina glava pritom je lagano pala unatrag, a oči su se preokrenule.

Klara mnogo vremena provodi u muzejima i u brizi o svemu. Kupila je psa, iz straha da se inače neće imati o kome brinuti, čak i kad Lili više ne bude. Mali mops osigurava joj strukturu, kako kaže, ali susjedova kći s njime se šeće više od nje. Zove ga Mops. Eric i ja zovemo ga Moby jer nas više podsjeća na malu ulješuru nego na psa. Ne zato da bi nam više značio, samo nam ga je žao, čak i zbog toga.

Gotovo su svi Lilini prijatelji preminuli. Ona je sasvim odlično, samo što više nije pokretna kao što je nekoć bila.

Možeš li mi otvoriti ovo pismo, moje ruke više ne rade što želim, ni moje noge, ništa više ne funkcionira.

Žaljenje je Lilina omiljena zanimacija, zbog čega i nema toliko mnogo gostiju.

Možeš čitati, jasno misliti, možeš hodati i govoriti, još imaš sve zube u ustima, kažem i neplanirano krenem brojiti svoje.

Ali nije isto, kaže Lili, nije više isto.

Ta što si očekivala? Da će sve ostati isto?

Vi mladi ljudi ne razumijete, zauzeti ste svojom mladosti i mislite da ste besmrtni.

*

Prije smo se vidali dvaput godišnje. Za Sophieine i Ericove rođendane te za Božić kad bi Klari dolazili na ručak. Lili sad više ne dolazi za rođendane, samo za Božić.

Lili bi za Božić posjeli u naslonjač u kojem bi sjedila cijelu noć sve dok na božićnom drvcu ne bi izgorjela zadnja svijeća. Svi smo nagađali koja će to svijeća biti. Moja nije bila. Bila je Ericova, naravno da je bila Ericova.

Klara je tražila nekog tko će Lili pomoći u svakodnevici. Tko će otvarati poštu, ići u kupovinu, izvesti je van, biti joj pratnja, čitati joj novine i tko će je saslušati, prije svega saslušati. Ja sam taj netko, jedne sam nedjelje rekla kod Klare.

Ono što joj neće pružiti u domu, preuzet ću ja. Klara se odmah složila i sastavila ugovor koji sam potpisala još iste večeri. I bolje plaća od onog što sam zarađivala u kafiću.

Sophie mi je ispričala da bi Klari draža bila nepoznata osoba s emocionalnom distancom. Ja sam bila povoljnija.

Prekvalificirana sam za taj posao, još je dodala dok sam potpisivala ugovor.

Za ovo si studirala društvene znanosti, rekla je vidno zabavljeno. To zapravo nije pravi studij. Bez posla, bez perspektive.

Inzistirala sam na Lili koja se veselila, koja me željela, čak iako smo se često sukobljavale. Mislim da joj se sviđalo što sam govorila, što sam mislila. Sophie se to često nije usudila, reći bilo što, iz poštovanja, kako bi to nazivala. Tek kad bi Lili otišla, svi su joj se mogli rugati.

Lili je samo bila zahvalna što nije sama. Naravno da je ljudima išla na živce, i meni. Nije još ostalo mnogo vremena,

a nisi je mogao promijeniti, baš kao ni njezina uvjerenja. Sophie me nazivala Lilinom pravnicom. Ja se nisam tako vidjela, i ja sam se ponekad smijala i pričala smiješne priče o Lili koje sam smatrala smiješnim ili iritantnim. Kod drugih sam to zamijetila, kod sebe nisam.

Sophie me prozrela. Da iz protesta prema Klari Lili govorim *Da*.

*

Oblaci vani prolaze uz krovove, odlaze daleko, uz drveće, uz brda.

Sjedam na suhi travnjak u parku, oblaci prolaze i uz moje tijelo, moj pogled. Drugi ih slijede. Između se nalazi sivilo Lilinih očiju. S vremenom su izgubile svoje boje.

Zavrta mi se od pomisli da se vrtimo toliko brzo. Kad pogledam u nebo i oblake, zaboravim na tu iluziju mirovanja.

Ponekad iziđem van tek da me netko vidi.

Vjetar mi kosu prebaci preko lica, uzalud čekam da je netko odmakne. Vjetar nekamo nastavi puhati.

Uskoro ću napuniti trideset i osmu godinu, možda će kosa i meni ispasti. Moja majka više nije ovdje, sad bih rado ležala u njezinu krilu da me mazi po glavi. Razvukla bi mi pramenove i na leđima mi mjerila kosu.

*

Sophiein i Ericov stan uvijek je zaključan, čak i kad su kod kuće. Svaki put moram se spuštati po ključ. Sophie upravo posprema krevet, Eric pere zube, hvata ravnotežu na rubu kade.

Zatvori vrata, vrisne, čim sam ih otvorila.

Doručak mu je na stolu, kaže Sophie, moram ići.

Poljubi me u obraz, najbolja si, kaže, što bih ja bez tebe? Ali molim te da gore obučeš još nešto.

Ispred nje stojim bosonoga i u velikoj majici kratkih rukava koja je nekoć pripadala nekom drugom. U kuhinji stoje jabuke od prošle jeseni, rekla bi moja majka svaki put kad bi u proljeće poželjela jesti jabuke. Tamo su čokoladica i nešto sušena voća. Spakiram stvari u vrećicu i legnem na Sophiein krevet. Stan je gotovo isti kao i moj, ima jednu sobu više. Sophie ima mnogo namještaja, tepihe, slike na zidu, rezano cvijeće u vazama, odjeća je pomno složena, izglaćana, poredana po boji baš kao i njezine knjige. Kod nje je uvijek čisto, iako je Eric najneurednija osoba.

Iz njezina ormara uzimam crni pulover, oblačim njezin donji dio trenirke. Čarape od jučer stoje u tenisicama za trčanje u stubištu. I Eric se odijeva, a ja u kuhinji perem zube Sophieinom četkicom za zube. Kad od mene nešto želi, Eric prijeti da će me odati. Naša je susjeda glasno pustila glazbu i njezin usisivač zvuči poput ranjene životinje.

U botaničkome je vrtu počelo cvjetati, Eric i ja idemo stubama, vode izravno od mosta do dolje, uz šumicu bambusa. Na

vlažnoj površini u hladovini okupili su se puževi, pokušavam ih ne pogaziti, ne iz suosjećanja, već zbog sluzi.

Često dolazim ovamo. Tad mi vrijeme prolazi.

Sjećam se kako je netko jednom ovdje sjedio pored mene, moj mu je sladoled bio ukusniji. Sjela sam na njegovu sjenu, ali nisam ga mogla zadržati. Otišao je kako se više ne bi vratio. Tako sam htjela.

Sve ću ih uništiti, više Eric, krckanje pod njegovim potplatima gadi mi se. Ništa se neće dogoditi ako Ericu nešto zabranim, to će ga još više zagolicati.

Uopće me ne zanima ako ćeš vikati na mene, kaže, nisam gluhi i inače te dobro čujem, barem u većini slučajeva.

Jednostavno mu dopuštam da radi što želi, on već zna što radi, vjerujem u to. I ja nisam njegova majka, stalno mi ponavlja. Ali zato sam njegov otac, to onda ponekad zaboravi.

Sjećaš li se, tada? upita Eric. Idem s njim do škole. Idemo obilaznim putem, u ruci je brioš iz naše omiljene pekarnice, najbolji su. Poslije ću sama pojesti ono što je Sophie pripremila za njega. Zato da ništa ne primijeti, ne zato što mi je ukusno.

Sjećam li se čega? uzvratim pitanje. Onda mi i samoj sine.

Jednom sam u Klarinu vrtu dok sam išla s bazena i htjela natrag u kuću, bosonoga stala na puža balavca. Sluz mi se uvukla među nožne prste i gotovo je nisam mogla isprati. Na jednoj sam nozi skakutala uz veliku knjižnicu, Eric i Klara glasno su se smijali.

U toj bih kući rado odrastala. Kao dijete sam se uvijek sramila nekoga pozvati u neboder. Nered, smrad cigareta iz kuhinje, televizor je bio upaljen cijeli dan, iako ga nitko nije gledao, uvijek je bilo glasno. Moje roditelje nije zanimalo

što smo radili, pitali su nas o našim snovima i kako smo. Klara je uvijek točno željela znati što sam radila, slušala me i bila je ponosna kad bi mi nešto pošlo za rukom. Sophie se to nije sviđalo. Klara nas je često uspoređivala. To se meni nije sviđalo.

Eric i ja prisluškujemo razgovor o razlici između zijevalice i neofita koji se invazivno širi.

Ja vidim samo zijevalicu, kažem, pritisnem cvijet između prstiju dok se usta ne otvore, a zatim ponovno pustim da se mogu zatvoriti.

Botanički to nije točno, zijevalice cvatu ljeti, kaže Eric. Zbog toga oni to ne mogu biti, iako tako izgledaju.

Svejedno mi je, kažem.

Baš si neuka.

*

Jedna osoba preko noći može postati najvažnijom. Zatim se ista osoba sasvim polagano, s godinama, ponovno pretvori u stranca.

Iz veza izlazim sporo, trenutak se otegne na nekoliko dana, tjedana, ponekad prođu i godine, ali odem još prije negoli što želim otići, prije negoli drugi odu, što možda i ne bi napravili, to nikada neću saznati.

U vezi se pojavi trenutak koji ne smijem propustiti, u kojem osobi slažem u lice i kažem da je više ne volim.

Zatim ih čekam, možda ih i želim vidjeti, tugu u njezinu licu, suze i riječi očaja.

Baš u takvu trenutku dogodi se sve, početak i kraj, prije ponovnog, iznenadnog udisaja dogodi se malo umiranje, život se začuđujuće nastavi dalje. Bolnije nego prije.

*

U stakleniku za palme moja se kosa još više uvine i postane kraća. Opet tražimo zmiju koja ovdje navodno živi. Tako stoji na ploči na ulazu. Rukom prijedem preko mimoze koja uvuče svoje tanko žuto lišće i Eric kaže, da si biljka, bila bi ovo.

A ti bi bio kaktus, kažem.

Ta mu se pomisao sviđi.

Vani u zraku visi dim cigarete, koje bi težine mogao biti?

Teče zrakom uz lišće do zida na kojem Eric prstom gnječi mrave. Iza je veliko stablo čiji naziv ne znam.

Ne želim doći prekasno, s tobom uvijek kasnim, pođimo, molim te. Idućeg ćemo tjedna opet tražiti zmiju, nemoj biti razočarana, okej?, kaže Eric.

*

Iz sigurnosnih razloga ne puštaju me na gornji dio katedrale. Gore se može tek udvoje ili u grupi. Pitam blagajnicu želi li ići sa mnom, odmahne glavom bez smiješka. Razočarano pijem kavu i čekam da prođe vrijeme.

Najradije sjedim uz prozor na barskoj stolici i gledam prema van. Konobar ispred mene stavi veliku čašu, kao i uvijek, vodu s iscijeđenim limunom. Nikad mi je ne naplati, a ja mu tu i tamo donesem nešto slatko iz pekarnice.

Pored mene sjeda muškarac i govori mi o svojem poslu a da ga ništa nisam pitala. Nekoliko njegovih prijatelja zbog toga mu je okrenulo leđa, za mnogo ljudi iz moralnih razloga to nije prihvatljivo. Većina bi na ubojice djece s kojima je radio bila bijesna. Pritisak je navodno bio prevelik, sve su žene bile zaprepastene time što su bile u stanju učiniti. Kao da je netko nad njima preuzeo kontrolu. Žene koje je podučio korištenju novih tehnologija kako bi se ponovno snašle u društvu također su imale poremećaj ličnosti koji može imati mnogo oblika. Bez obitelji, bez prijatelja, šanse da se nakon ustanove vrate normalnom životu bile su male.

Napušta lokal i nastavim gledati prema van dok preko glave oblačim pulover. Smrzavam se. Ispred mene prođe žena s djetetom, drži njegovu ruku, a ono je promatra. Konobar nakratko sjedne pored mene, sa mnom gleda kroz staklo.

Slatko dijete, kaže, moja su već odrasla, odletjela su od mene poput ptica iz gnijezda, nažalost im ne mogu podrezati krila, ne mogu ih ni zatočiti u kavezu, moram promatrati

kako postaju samostalna. Želim to, a opet i ne želim, ni u kojem slučaju, uništava me što me ostavljaju za sobom. Opet sâm, u potrazi za novom ljubavi za koju ću se uhvatiti. Ako se ne pridržim svom snagom, past ću u duboku, mračnu rupu.

Dobio je otkaz, traži novi posao, bilo što, kaže. Dan bez posla ne može si priuštiti.

Ja sam riba u akvariju, da, mogu plivati, ali nedovoljno daleko, dok ne zaboravim da postoji više od ovoga.

*